

ВИТРАТИ НА РЕМОНТ ТА МОДЕРНІЗАЦІЮ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ В СИСТЕМІ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ: БІБЛІОГРАФІЧНИЙ ТА БІБЛІОМЕТРИЧНИЙ АНАЛІЗ НАУКОВОЇ ЛІТЕРАТУРИ УКРАЇНИ ТА РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ

Проведено аналіз та систематизацію дисертаційних робіт з метою виявлення проблемних питань бухгалтерського обліку та контролю витрат на ремонт і модернізацію основних засобів,

Постановка проблеми. За умов прискореного розвитку економіки та поширення технологічного прогресу необхідним у процесі здійснення ефективної господарської діяльності стає підвищення конкурентоспроможності готової продукції підприємств. З метою забезпечення процесу простого та розширеного виробництва необхідним є оптимізація норми прибутку, яка отримується підприємством під час реалізації готової продукції, та величини її собівартості продукції. Вагому частину в собівартості виробів, зокрема підприємств важкої промисловості, займають амортизаційні відрахування та витрати на поліпшення і підтримку в належному стані основних засобів. Актуальним на сьогодні стає впровадження в господарську діяльність прогресивних розробок та енергозберігаючих технологій, а також здійснення інтенсифікації виробництва.

На сьогоднішній день в Україні залишається актуальною проблема зношеності основних фондів промислових підприємств, яка в цілому по Україні досягає близько 76% [1] у зв'язку з чим кожне підприємство прагне відновлювати початкові можливості об'єктів основних засобів. При цьому, труднощі можуть виникати як в процесі здійснення ремонту об'єктів основних засобів, так і при відображенні таких витрат у системі бухгалтерського обліку.

Аналіз сучасних досліджень та публікацій. Питання обліку витрат на поліпшення та утримання необоротних матеріальних активів досліджували у своїй праці як вітчизняні, так і зарубіжні науковці. Серед вітчизняних вчених, які в своїх працях висвітлювали питання обліку витрат на поліпшення та утримання необоротних матеріальних активів, можна зазначити таких як: Н.Г. Виговська, С.Ф. Голов, Л.О. Гуцайлюк, Г.П. Журавель, Я.Д. Крупка, Р.Л. Лишаленко, Т.П. Остапчук та ін.

Мета дослідження полягає у визначенні стану вивчення та вирішення проблемних питань бухгалтерського обліку та контролю витрат на ремонт і модернізацію основних засобів, а також визначення тенденцій у дослідженні даних видів робіт, проведення систематизації дисертаційних робіт за напрямками виявлених проблем.

Викладення основного матеріалу. Для окреслення основних напрямів дослідження проблемних питань бухгалтерського обліку та контролю витрат на ремонт та модернізацію основних засобів в Україні та за її межами вважаємо за необхідне здійснити бібліометричний аналіз дисертаційних досліджень.

Об'єктом бібліометричного аналізу є вибірка дисертаційних робіт українських та російських вчених за період з 2002 р. по 2010 р. (рис. 1). Протягом даного періоду в Україні питання витрат на ремонт та модернізацію було досліджено у 4 дисертаціях, в Російській Федерації – 22.

¹ За даними сайту

http://ukrstat.org/uk/operativ/operativ2011/ibd/nsoz/nsoz10_u.htm

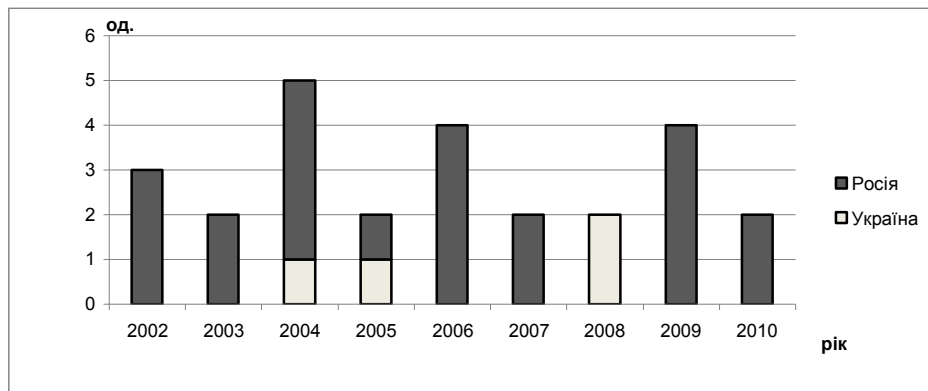

Рис. 1. Динаміка захисту дисертацій, присвячених проблемам бухгалтерського обліку і контролю витрат на ремонт та модернізацію основних засобів в Україні та Російській Федерації[2]

Таким чином, в Російській Федерації проблемам, що стосуються організації та планування ремонтних робіт, обліку і контролю витрат на ремонт та модернізацію основних засобів науковцями приділяється досить значна увага науковців у порівнянні з висвітленням цих питань у дисертаціях українських науковців. Зокрема, аналіз українських та російських дисертацій показав, що в Україні дослідження спрямовані лише на економічні проблеми щодо витрат на ремонтні роботи основних засобів. У 4 захищених дисертаціях вітчизняними науковцями (Кириченко В.В. [9], Леонтьєвої В.І. [13], Наумчук О.А. [17], Терещенко В.С. [23]) були проаналізовані питання, що стосуються обліку та контролю витрат на ремонт та модернізацію основних засобів, а саме:

– зміст поняття “ремонт” та класифікація ремонтів (Кириченко В.В., 2004 р.);

– статті витрат у ремонтному виробництві (Кириченко В.В., 2004 р.);

– особливості документування операцій з ремонту та модернізації основних засобів (Кириченко В.В., 2004 р., Леонтьєва В.І., 2008 р.);

– порядок формування собівартості ремонтних робіт (Леонтьєва В.І., 2008 р.);

– методика бухгалтерського обліку витрат на відновлення основних засобів та їх поліпшення (Наумчук О.А., 2005 р., Леонтьєва В.І., 2008 р.);

² Вибірка дисертацій, захищених в Україні здійснена на офіційному сайті бібліотеки ім. І. Вернадського <http://www.nbu.gov.ua/>, а дисертації, захищених в Російській Федерації на сайті – www.disserscat.com.

– методика облікового відображення операцій з формування забезпечення майбутніх витрат на ремонт власних основних засобів (Терещенко В.С., 2008 р.);
– програмне забезпечення обліку ремонту основних засобів (Леонтєва В.І., 2008 р.);
– методика контролю витрат на ремонт основних засобів (Кириченко В.В., 2004 р.).

Також слід зазначити, що всі захищені в Україні дисертації стосувалися здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук, в Російській Федерації було

захищено 3 докторські та 6 кандидатських дисертацій технічного напрямку, 1 докторська та 12 кандидатських дисертацій економічного спрямування.

Наступним етапом бібліометричного аналізу є групування дисертаційних досліджень за галузями знань та науковими ступенями. В табл. 1 і табл. 2 згруповано дисертаційні дослідження (відповідно в Україні та Російській Федерації) за науковими ступенями та галузями знань: економічні та технічні науки.

Таблиця 1 Аналіз дисертаційних досліджень в Російській Федерації з проблем обліку та контролю витрат на ремонт і модернізацію основних засобів у розрізі наукових ступенів та наук

Ступінь	Кількість	Дослідники
Технічні науки		
к.т.н.	6	Старков А.В. (2006 р.) [22], Романов А.О. (2006 р.) [19], Ядрошников О.В. (2006 р.) [26], Матвеев О.С. (2007 р.) [15], Гарельський В.А. (2009 р.) [5], Зазикін А.В. (2010 р.) [7]
д.т.н.	3	Андрюшин О.В. (2002 р.), Хисметов Н.З. (2004 р.), Кулаков О.Т. (2007 р.)
Кількість	9	–
Економічні науки		
к.е.н.	12	Каратаєва Г.Є. (2002 р.) [8], Попонина О.М. (2002 р.) [18], Леонов О.М. (2003 р.) [12], Циганова В.Ю. (2003 р.) [25], Лулева Н.М. (2004 р.) [14], Банк В.В. (2004 р.) [3], Самохіна Н.О. (2004 р.) [20], Афанасьєв П.О. (2005 р.) [2], Курунова В.О. (2006 р.) [11], Букія В.І. (2009 р.) [4], Мокрецова Г.В. (2009 р.) [16], Гудкова І.М. (2010 р.) [6]
д.е.н.	1	Ситдииков С.О. (2009 р.) [21]
Кількість	13	–
Загальна	22	–

Таблиця 2 Аналіз кандидатських дисертацій з проблем обліку та контролю витрат на ремонт та модернізацію основних засобів в Україні за період з 2004 р. по 2008 р.

Автор	Тема дисертації	Концепція дослідження	Місто захисту дисертації
2004 р.			
Кириченко В.В. [9]	Методика обліку і контролю витрат на ремонт основних засобів (на прикладі промислових підприємств Вінницької області)	Наукова новизна одержаних результатів полягає у вирішенні завдань з організації та методики обліку і контролю витрат на ремонт основних засобів, розробці рекомендацій щодо їх удосконалення	м. Київ
2005 р.			
Наумчук О.А. [17]	Основні засоби: методика обліку і формування облікової політики	Науково новизна дослідження полягає у розробці низки науково-практичних рекомендацій з удосконалення організації та методики бухгалтерського обліку і формування облікової політики щодо основних засобів	м. Львів
2008 р.			
Леонтєва В.І. [13]	Облік і контроль витрат з ремонту основних засобів	Наукова новизна одержаних результатів полягає у вирішенні завдань організації та методики обліку і контролю витрат на ремонт основних засобів, розробці наукових та прикладних рекомендацій щодо їх удосконалення	м. Київ
Терещенко В.С. [23]	Бухгалтерський облік забезпечення майбутніх витрат і платежів: теорія та методика	Наукова новизна одержаних результатів полягає у розробці науково-практичних рекомендацій з удосконалення теорії та методики бухгалтерського обліку забезпечення майбутніх витрат і платежів	м. Київ

Як видно з проведеного аналізу (табл. 1, 2), найбільша кількість дисертацій з питань планування, організації та ефективності проведення ремонтних робіт захищена у Російській Федерації. Вітчизняні вчені, у свою чергу, спрямовують свої дослідження безпосередньо на питання, що пов'язані з організацією та методикою

бухгалтерського обліку і контролю витрат на ремонт і модернізацію основних засобів на підприємстві.

У табл. 3 систематизовано дані про дисертації досліджень вітчизняних та російських вчених з питань обліку та контролю витрат на ремонт і модернізацію основних засобів.

Таблиця 3 Аналіз дисертаційних досліджень з проблем обліку і контролю витрат на ремонт і модернізацію основних засобів в розрізі спеціальностей за економічним та технічними напрямками (2002-2010 рр.)

Шифр спеціальності	Назва спеціальності	Кількість	%
УКРАЇНА			
08.06.04	Бухгалтерський облік, аналіз та аудит	2	7,7
08.00.09	Бухгалтерський облік, аналіз та аудит (за видами економічної діяльності)	2	7,7
РОСІЙСЬКА ФЕДЕРАЦІЯ			
08.00.05	Економіка і управління народним господарством: теорія управління економічними системами; макроекономіка; економіка, організація і управління підприємствами, галузями, комплексами; управління інноваціями; регіональна економіка; логістика; економіка праці	8	30,8
08.00.12	Бухгалтерський облік, статистика	4	15,6
08.00.13	Математичні та інструментальні методи економіки	1	3,8
05.02.22	Організація виробництва (за галузями)	2	7,7
05.02.23	Стандартизація і управління якістю продукції	1	3,8
05.05.04	Дорожні, будівельні та підійомно-транспортні машини	1	3,8
05.14.01	Енергетичні системи і комплекси	1	3,8
05.20.01	Технології і засоби механізації сільського господарства	1	3,8
05.20.03	Технології і засоби технічного обслуговування у сільському господарстві	2	7,7
05.22.01	Транспортні і транспортно-технічні системи країни, її регіонів та міст, організація виробництва на транспорті	1	3,8
Разом		26	100%

Як видно з табл. 3, особливості здійснення ремонтних робіт основних засобів та відображення відповідних витрат у системі бухгалтерського висвітлювалися у дисертаційних дослідженнях в межах наступних спеціальностей:

– економічні науки: бухгалтерський облік, аналіз та аудит (за видами економічної діяльності), економіка і управління народним господарством: теорія управління економічними системами; макроекономіка; економіка, організація і

управління підприємствами, галузями, комплексами; управління інноваціями; регіональна економіка; логістика; економіка праці, бухгалтерський облік, статистика, математичні та інструментальні методи економіки;

– технічні науки: організація виробництва (за галузями), стандартизація і управління якістю продукції, дорожні, будівельні та підйомно-транспортні машини, енергетичні системи і комплекси, технології і засоби механізації сільськогосподарства, технології і засоби технічного обслуговування у сільському господарстві, транспортні і транспортно-технічні системи країни, її регіонів та міст, організація виробництва на транспорті.

Висновки та перспективи подальших досліджень.

Здійснений бібліометричний аналіз дисертаційних робіт, виконаних та захищених в Україні та Російській Федерації, дозволяє сформулювати наступні висновки:

1. Дослідження проблемних питань, пов'язаних зі здійсненням ремонтних робіт основних засобів, головним чином, розглядається у технічних науках, зокрема, в дисертаційних роботах висвітлюються питання організації та планування ремонтних робіт на підприємствах різних галузей народного господарства.

2. Бібліометричний аналіз вітчизняних та російських дисертацій дозволив обґрунтувати актуальність досліджуваної тематики, а також сприяв виявленню ряду не вирішених проблемних питань, як перспективи подальших досліджень у цьому напрямі, з метою удосконалення організації та методики бухгалтерського обліку і контролю витрат на ремонт і модернізацію основних засобів.

Список використаної літератури:

1. Андрюшин А.В. Совершенствование организации и управления системы технического обслуживания и ремонта оборудования ТЭС: дис. ... доктора техн. наук: 05.14.01 / Андрюшин Александр Васильевич. – Москва, 2002. – 410 с.
2. Афанасьев П.А. Методы планирования капитального ремонта и замены элементов основных средств организации сферы услуг: на примере высшего учебного заведения: дис. ... кандидата экон. наук: 08.00.05 / Афанасьев Павел Александрович. – Москва, 2005. – 117 с.
3. Банк В.В. Организация учета и экономического анализа основных средств на предприятии, перерабатывающих водные биоресурсы: дис. ... кандидата экон. наук: 08.00.12 / Банк Виктор Валерьевич. – Саратов, 2004. – 215 с.
4. Букия В.И. Развитие бухгалтерского учета и экономического анализа основных средств в сельскохозяйственных организациях: дис. ... кандидата экон. наук: 08.00.12 / Букия Виктория Ипполитовна. – Мичуринск, 2009. – 242 с.
5. Гарельский В.А. Управление качеством услуг по техническому обслуживанию и ремонту автотранспортных средств: дис. ... кандидата техн. наук: 05.02.23 / Гарельский Вадим Анатольевич. – Оренбург, 2009. – 159 с.
6. Гудкова И.Н. Экономическое обоснование плана ремонта и модернизации автомобильных дорог местного значения: дис. ... кандидата экон. наук: 08.00.05 / Гудкова Ирина Николаевна. – Новосибирск, 2010. – 150 с.
7. Зазыкин А.В. Методика обеспечения работоспособности строительных машин средствами обслуживания и ремонта: дис. ... кандидата техн. наук: 05.05.04 / Зазыкин Андрей Вячеславович. – Санкт-Петербург, 2010. – 227 с.
8. Каратаева Г.Е. Бухгалтерский учет и анализ затрат на восстановление основных средств: на примере организаций водоканализационного хозяйства: дис. ... кандидата экон. наук: 08.00.12 / Каратаева Галина Евгеньевна. – Сургут, 2002. – 231 с.
9. Кириченко В.В. Методика обліку і контролю витрат на ремонт основних засобів (на прикладі промислових підприємств Вінницької області): дис. ... кандидата экон. наук: 08.06.04 / Кириченко Валентина Володимирівна. – Київ, 2004. – 156 с.
10. Кулаков А.Т. Повышение надежности автотракторных дизелей путем совершенствования процессов смазки, очистки и технологии ремонта основных элементов: дис. ... доктора техн. наук: 05.20.03 / Кулаков Александр Тихонович. – Саратов, 2007. – 564 с.
11. Курунова В.О. Планирование и организация капитальных ремонтов основных средств на железнодорожном транспорте: на примере ДВЖД – Филиала

ОАО "РЖД": дис. ... кандидата экон. наук: 08.00.05 / Курунова Влада Олеговна. – Хабаровск, 2006. – 148 с.
12. Леонов А.М. Организационно-экономические основы управления воспроизводством основных фондов: на примере медицинского оборудования: дис. ... кандидата экон. наук: 08.00.05 / Леонов Алексей Михайлович. – Владивосток, 2003. – 200 с.
13. Леонтьева В.И. Облік і контроль витрат з ремонту основних засобів: дис. ... кандидата экон. наук: 08.00.09 / Леонтьева Валентина Іванівна. – Київ, 2008. – 266 с.
14. Лунёва Н.Н. Определение экономически целесообразного срока использования оборудования в нефтеперерабатывающей и нефтехимической промышленности: дис. ... кандидата экон. наук: 08.00.05 / Лунёва Наталья Николаевна. – Уфа, 2004. – 215 с.
15. Матвеев А.С. Использование дилерской службы для повышения эффективности работы средств механизации в природообустройстве: дис. ... кандидата техн. наук: 05.20.01 / Матвеев Александр Сергеевич. – Москва, 2007. – 148 с.
16. Мокрецова Г.В. Развитие теории и методики бухгалтерского учета в учреждении высшего профессионального образования: дис. ... кандидата экон. наук: 08.00.12 / Мокрецова Галина Васильевна. – Нижний Новгород, 2009. – 295 с.
17. Наумчук О.А. Основные засоби: методика обліку і формування облікової політики: дис. ... кандидата экон. наук: 08.06.04 / Наумчук Ольга Анатоліівна. – Львів, 2005. – 168 с.
18. Попонина О.М. Математическое моделирование экономического состояния системы жилого фонда г. Ижевска: дис. ... кандидата экон. наук: 08.00.13 / Попонина Ольга Михайловна. – Ижевск, 2002. – 142 с.
19. Романов А.А. Совершенствование методов и средств организации материально-технического снабжения системы ремонтов оборудования машиностроения: дис. ... кандидата техн. наук: 05.02.22 / Романов Антон Александрович. – Норильск, 2006. – 194 с.
20. Самохина Н.А. Организационно-экономические аспекты формирования сети обслуживания и восстановительного ремонта автотранспортных средств: дис. ... кандидата экон. наук: 08.00.05 / Самохина Надежда Александровна. – Омск, 2004. – 161 с.
21. Ситдииков С.А. Формирование экономико-организационного механизма управления капитальным ремонтом жилищного фонда города: дис. ... доктора экон. наук: 08.00.05 / Ситдииков Сергей Алексеевич. – Санкт-Петербург, 2009. – 302 с.
22. Старков А.В. Совершенствование системы ППР на основе оценки надежности эксплуатации подвижного состава: на примере ремонта автомобильного транспорта: дис. ... кандидата техн. наук: 05.02.22 / Старков Анатолий Владимирович. – Владивосток, 2006. – 164 с.
23. Терещенко В.С. Бухгалтерський облік забезпечень майбутніх витрат і платежів: теорія та методика: дис. ... кандидата экон. наук: 08.00.09 / Терещенко Вікторія Сергіївна. – Київ, 2008. – 166 с.
24. Хисметов Н.З. Научное и технологическое обеспечение модернизации сельскохозяйственной техники: дис. ... доктора техн. наук: 05.20.03 / Хисметов Нияз Зайнуллович. – Москва, 2004. – 521 с.
25. Цыганова В.Ю. Формирование ремонтного фонда предприятия: дис. ... кандидата экон. наук: 08.00.05 / Цыганова Виктория Юрьевна. – Нижний Новгород, 2003. – 140 с.
26. Ядрошников О.В. Совершенствование организации производства по техническому обслуживанию и ремонту парков транспортных и технологических машин: дис. ... кандидата техн. наук: 05.22.01 / Ядрошников Олег Викторович. – Новосибирск, 2006. – 148 с.

САМЧИК Максим Юрійович – здобувач кафедри бухгалтерського обліку Житомирського державного технологічного університету.

Наукові інтереси:

– бухгалтерський облік і контроль витрат на ремонт основних засобів.

Стаття надійшла до редакції 15.10.11 р.